

4. Даниленко Н. В. Здоровий спосіб життя та засоби його формування. *International scientific journal «Grail of Science»*. 2021. № 4. С. 502–511.
5. Кисла О. Ф., Кошель А. П. Формування культури здорового способу життя дітей дошкільного віку. *Педагогічні науки*. 2016. № 69 (3). С. 107–110.
6. Півень О. П. Особливості формування ціннісного ставлення до власного здоров'я дітей старшого дошкільного віку. *Наука і техніка*. 2022. № 2. С. 53–64.

УДК 373.2.035:364.64

Бугаєць А. В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка
Науковий керівник - к. псих. н., доц. **Пасічніченко А. В.**

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МІЖСОБИСТІСНИХ ВЗАЄМИН ДОШКІЛЬНИКІВ

***Анотація.** У статті проаналізовано поняття «міжособистісні взаємини» та «культура міжособистісних взаємин». Охарактеризовано особливості взаємин дітей дошкільного віку. Зазначено, що культура міжособистісних взаємин дошкільників має великий вплив на життя дитини в соціумі.*

***Ключові слова:** дошкільний вік, культура міжособистісних взаємин, міжособистісні взаємини, комунікація дошкільників.*

Постановка проблеми. Формування культури міжособистісних взаємодій серед дошкільників є актуальною та важливою проблемою в сучасному суспільстві. Дошкільний вік – це той період, коли дитина активно спілкується з навколишніми та вчиться взаємодіяти з іншими дітьми. У цей час формуються основи соціальної компетентності, важливі як для подальшого розвитку, так і для успішної взаємодії в майбутньому.

Сприятливі формуванню культури міжособистісних взаємин у дошкільному віці можуть як сім'я, так і дошкільний заклад. Батьки виконують важливу роль у цьому процесі, створюючи для дитини сприятливу атмосферу довіри та взаєморозуміння. Таким чином, вони можуть навчити дітей слухати інших, розуміти їх почуття та емоції, вирішувати конфлікти мирними шляхами. Заклади дошкільної освіти також відіграють важливу роль у формуванні культури міжособистісних взаємодій дошкільників, оскільки у них створено спеціальні умови для спілкування, спільних ігор та взаємодії між дітьми.

Формування культури міжособистісних взаємодій у дошкільному віці сприяє розвитку соціальної вмілості та емоційного інтелекту, що є компонентами успішної адаптації до суспільства та побудови гармонійних відносин у подальшому житті.

Аналіз останніх досліджень. Питання формування культури міжособистісних взаємин дошкільників є предметом наукових праць психологів та педагогів. Дослідженням цієї проблеми у різні часи займалися Л.В. Артемова, Г.В. Беленька, А.М. Гончаренко, О.В. Колосова, В.У. Кузьменко, О.І. Кульчицька, Н.М. Мирончук, І.П. Рогальська, І.Л. Сіданіч та багато інших. Проте, ця проблема у психолого-педагогічних дослідженнях висвітлена не достатньо повно і залишається актуальною.

Мета статті – проаналізувати особливості формування культури міжособистісних взаємних дошкільників.

Виклад основного матеріалу. Дошкільний вік має значний вплив на фізичний, психічний, емоційний та соціальний розвиток дитини. У цьому віці діти починають активно взаємодіяти з навколишнім світом і спілкуватися з однолітками. Саме тому взаємини в системах «дитина-дитина», «дитина-діти» мають бути гармонійними, адже цей процес сприяє формуванню ключових навичок і вмінь для подальшої соціальної адаптації дошкільника [4, с. 82].

Рогальська І.П. зазначає, що група однолітків для дитини дошкільного віку є першою інстанцією, яка дозволяє їй формувати власні погляди поза сферою контролю дорослих і зіставляти соціальні орієнтири дорослих та однолітків. Це форма ігрової взаємодії, де дитина набуває форм солідарності та зразків партнерської взаємодії. Груповий вплив є одним із найперспективніших сфер впливу на соціальне становлення дитини, її соціальну поведінку, вміння відгукуватися на потреби інших людей [4, с. 187].

Проаналізувавши ряд наукових досліджень, можемо зазначити, що взаємодія в дитячому колективі має свої особливості: по-перше, діти дошкільного віку навчаються робити перші кроки у встановлених соціальних контактах. Вони починають спілкуватися, ділитися і вирішувати конфлікти між собою. Це сприяє розвитку їхньої емпатії та здатності розуміти почуття і потреби інших.

По-друге, взаємодія дітей дошкільного віку сприяє їхньому фізичному розвитку. Гра, спортивні заняття та інші активності, які вони здійснюють, допомагають розвивати їх моторні навички та координацію рухів.

По-третє, включення дитини в суспільство з однолітками сприяє розвитку її інтелекту. Вона вчиться спільно з дітьми розв'язувати завдання та обмінюватися ідеями, що сприяє розвитку креативності та пізнавальних навичок.

У підсумку, взаємодія дітей дошкільного віку є важливою складовою їхнього розвитку, що сприяє формуванню соціальних, фізичних та інтелектуальних навичок. Така взаємодія є необхідною для підготовки до навчання в школі та загалом адаптації до соціуму.

Необхідною умовою успішної взаємодії дошкільників є формування культури міжособистісних взаємин. Як зазначає Сіданіч І., культура міжособистісних взаємин – це інтегральна якість, що розвивається під час взаємин людини з людиною, у процесі навчання, освіти, виховання, а також самонавчання та самовиховання і містить сукупність моральних знань, емоційнопсихологічних умінь та навичок, моральних потреб і поведінкових дій, засадою яких є гуманістичні норми, принципи та ідеали [5, с. 30]. Колосова О. зазначає, що також важливими складовими є навички емпатії, слухання та взаєморозуміння серед учасників взаємодії [1, с. 32].

На думку Пасічніченко А. та Ковалевської Н. культура міжособистісних взаємин включає в себе систему знань, умінь та навичок, якостей та особистісних установок індивідів, що дозволяють будувати конструктивні взаємини [3, с. 267].

Формування культури міжособистісних відносин базується на теоретичних концепціях гуманізму та соціокультурної психології, а також вимагає застосування педагогічних методів для сприяння позитивних взаємодій та розвитку соціальної компетентності у дошкільників [1, с. 33].

Разом з тим, культура міжособистісних стосунків дітей з однолітками та іншими оточуючими людьми формується під впливом сімейних взаємин. Саме батьки та інші члени родини створюють сприятливе середовище для соціального спілкування, надають дітям приклади позитивного настрою та гармонії в сім'ї. Міжособистісні взаємини дорослих відіграють значну роль в розвитку і підготовці до подальшого життя дітей.

Встановлено, що характер міжособистісних взаємин дитини з дорослими, ровесниками залежить від того, наскільки спілкування з ними відповідає рівню розвитку її комунікативної потреби. Якщо при спілкуванні зміст комунікативної потреби задовольняється, то дитина відчуває до свого партнера вдячність та симпатію, надає йому перевагу перед іншими людьми, які вимагають при контактах або більше, ніж вона на те здатна (випереджають рівень розвитку її комунікативної потреби), або набагато менше (відстають від її рівня) [2, с. 27-28].

Для гармонійних стосунків між дітьми у закладі дошкільної освіти створюються спеціальні умови педагогом. У методичному плані створення таких умов полягає у застосуванні різноманітних педагогічних і психологічних методів. Серед них можна виділити ігри з розвитку комунікаційних навичок, конфліктологічні практики та педагогічні методики, спрямовані на підтримку позитивних взаємодій та вирішення конфліктів. Тобто вихователь створює спеціальні ситуації, в яких діти починають знаходити підхід до побудови взаємодії з однолітками.

Активне втручання педагога у процес формування культури міжособистісних взаємин зумовлене тим, що особистісний розвиток дитини неможливий без допомоги дорослого, але необхідно пам'ятати про міру участі педагога в цьому процесі. Він може здійснюватися за умови, що дорослий дає дитині можливість виступати як в ролі об'єкта виховного впливу, так і в ролі суб'єкта власного розвитку [6].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Відтак можна впевнено стверджувати, що міжособистісні взаємини дошкільників є надзвичайно важливою складовою їх розвитку. Комунікації між дітьми у дошкільному віці можуть суттєво впливати на їхнє соціальне та особистісне зростання.

Важливо також зазначити, що ігрова, трудова, продуктивні види діяльності, спільні заходи допомагають дітям розвивати навички співпраці, комунікації та взаємодії, але це не матиме ефективності без допомоги дорослих. Формування культури міжособистісних взаємин дошкільників потребує спільних зусиль педагогів, батьків і суспільства загалом. Розвиток цих навичок у дітей є основою для побудови гармонійних взаємодій та покращення їх психосоціального розвитку.

Наше дослідження не претендує на вичерпний розгляд проблеми. Його перспективи вбачаємо у пошуку ефективних шляхів формування культури міжособистісних взаємин дошкільників в умовах ЗДО та сім'ї.

Список використаних джерел

1. Колосова О.В. Колектив як фактор соціального становлення особистості старшого дошкільника. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія.* Вінниця, 2014. Вип. 42. Ч.2. С.31-35. URL: <https://vspu.net/nzped/index.php/nzped/issue/view/6/196>
2. Пасічніченко А.В. Комунікативна потреба як основа вибіркового взаємин дітей дошкільного віку. *Перспективні напрямки наукової думки.* Тернопіль: зб. наук. праць., 2018. Т.6. С.27-28. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/conferences/issue/view/2018-04-18/148>
3. Пасічнісенко А.В., Ковалевська Н.В. Шляхи формування культури міжособистісної взаємодії у дітей в умовах закладу дошкільної освіти. Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки. Черкаси, 2019. Вип. 3. С.264-268. URL: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/3496/3800>
4. Рогальська І.П. Соціалізація особистості у дошкільному дитинстві: сутність, специфіка, супровід: монографія. Київ: Міленіум, 2008. 400 с.
5. Сіданіч І.Л. Виховання культури взаємин батьків і дітей молодшого шкільного віку в сім'ї і школі: дис... канд. пед. наук: 13.00.07. Київ: Ін-т пробл. виховання АПН України, 2004. 214 с.
6. Черепаня Н.І. Виховний вплив дорослих на процес соціалізації особистості дитини дошкільного віку. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Педагогіка та психологія.* Мукачево, 2016. Вип. 1 (3). С.109-112. URL: <http://dSPACE-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/2739/1/028.pdf>